

2024

Notat om økonomien ved 2 forskellige
scenarier for dyretryk ved naturpleje med
kvæg- caseberegning

Kvægafgiftsfonden

Kirstine Flintholm Jørgensen

& Camilla Kramer

Center for Frilandsdyr

01-12-2024

Indholdsfortegnelse

Opsummering	2
Indledning	3
2021 Naturpleje med højt dyretryk	4
2023 Helårsgræsning med lavt dyretryk	4
Sammenligning af økonomi	5
Konklusion	7

Opsummering

En case-beregning af det økonomiske resultat for en besætning, som ændrer naturplejepraksis til et mere naturnært græsningstryk, viser et lavere samlet økonomisk resultat. På bedriften er dyretrykket skønnet til 300 kg dyr pr ha i 2021 sammenlignet med 200 kg dyr pr ha i 2023. Antallet af årskøer er reduceret fra 30 til 17, mens det afgræssede areal kun i mindre grad reduceres fra 105 til 85 ha med naturpleje. Som forventet falder bruttoindtægten, men samtidig sker der et lignende fald i stykomkostninger og kapacitetsomkostningerne. Det betyder at resultatet af den primære drift er faldet fra 108.000 kr til 65.000, når 2021 sammenlignes med 2023. Udregnet pr årsko er resultatet imidlertid meget tæt på hinanden for de 2 år (3.650 vs. 3.945 kr pr årsko). Der er dog ikke sket et fald i afskrivninger og de finansielle omkostninger, hvilket betyder at der bliver et negativt resultat i 2023, mens resultatet netop går i plus i 2021. Udregnet pr årsko er resultatet hhv. 223 kr og -2.575 kr pr årsko i 2021 og 2023. Dette beløb er beregnet uden hektarstøtte og plejegræstilsagn.

Da arealet pr dyr er større i 2023 er støtten pr årsko højere i 2023 med 7.434 kr i 2021 og 9.736 kr. i 2023. Det samlede resultat, når støtten indgår, bliver 226.000 i 2021 og 119.000 kr i 2023. Det svarer til 7.657 og 7.160 kr pr årsko i hhv. 2021 og 2023. Der er således kun sket et fald på 500 kr. når resultatet regnes ud pr. årsko. Der er ikke regnet aflønning af ejer med i kalkulen.

Dette er blot én enkelt beregning, men resultatet stemmer godt overens med de teoretiske betragtninger om at en mere naturnær græsning med et lavere dyretryk pr ha, reducerer indtægten, men også udgifterne til at have dyrene fx ved at dyrene går ude hele vinteren og ikke kræver store mængder konserveret foder. Dog kan der stadig være en stor økonomisk belastning i form af afskrivninger og finansielle omkostninger til fx en stald, hvor udnyttelsesgraden bliver mindre og der er færre dyr at fordele omkostningerne på. Det bliver antallet af hektar og dermed hektar- og plejegræsstøtten, som bliver det største bærende element i økonomien, når dyretrykket- og dermed afsætningsmængden, reduceres.

Indledning

Naturpleje med kvæg er en værdifuld metode til at bevare og forbedre naturarealer. Ved at fremme biodiversiteten, forhindre tilgroning, opretholde en økologisk balance og bevare kulturhistoriske landskaber, spiller kvæg en central rolle i naturplejen. Kvæg er særligt velegnede til naturpleje, fordi de som drøvtyggere kan æde en bred vifte af planter, herunder græs, urter og buske. Deres græsningsadfærd skaber en mosaik af forskellige vegetationstyper, hvilket fremmer et rigt insekt- og planteliv.

På arealer, der græsses med landbrugets dyr, kan der opnås støtte via grundbetaling og plejegræsordninger. Her har der gennem årene skulle leveres en naturpleje, hvor målet har været at arealet skulle fremstå som et ordentligt og ryddeligt landbrugsareal, hvilket vil sige at arealet skal være tydeligt græsset ned af dyrene sidst på sommeren. Overgræsning skader biodiversiteten ved at reducere antallet af plantearter og forstyrre økosystemet.

Omvendt kan undergræsning også føre til tilgroning af uønskede planter og for få græssende dyr kan også være et problem. Går der for få dyr på arealerne, vil der ophobe sig et tæppe af dødt græs (førne), der fastholder næringsstoffer på arealet og hæmmer væksten af nye planter. Det går i stor stil ud over de blomstrende urter, der ikke får lys nok til at spire og man får med tiden en ensartet vegetation, der domineres af græsser. Det er derfor en balancegang at græsse naturarealer med det rigtige antal dyr. Helårsgræsning med et naturnært græsningstryk er den mest optimale forvaltning med græsning, hvor biodiversiteten fremmes, og er nærmere beskrevet i hæftet ['God naturgræsning- sådan fremmes biodiversiteten på naturarealer'](#).

I dette notat er det økonomiske resultat sammenlignet for en bedrift, der i 2021 udførte en mere traditionel form for naturforvaltning med sommergræsning og et højt dyretryk på arealerne, mens der i år 2023 var ændret forvaltningspraksis i retning af færre dyr og helårsgræsning.

2021 Naturpleje med højt dyretryk

I 2021 græsses et større areal, samt en række mindre arealer. Der er ca. 90 dyr i alt hvoraf de 35 er moderdyr (29,5 årskøer).

Der græsses i alt på 105 ha. Dyretrykket er skønnet til ca. 300 kg dyr pr ha.

En del arealer er med sommergræsning, dyrene tages hjem til løsdriftstald (opført 2012; uden fast bund) ved ejendommen om vinteren. Der bruges en del tid på at lave tilsyn og holde hegn, da der græsses flere forskellige steder, som ligger med større afstand til bedriften.

1 kalv pr år. Inseminerer selv, når brunst observeres.

2023 Helårsgræsning med lavt dyretryk

I 2022 købes en større mælkeproduktionsejendom og naturplejen neddrøsls, så der i 2023 er 10 køer med afkom (16,6 årskøer), 4 heste og 5 geder. Køerne er af Angus og Murray Gray racerne.

Der helårsgræsses på arealet ved ejendommen på egne 37 ha samt tilstødende 40-50 ha, som ejes af naboerne. 85 ha i alt.

Dyretrykket er skønnet til ca. 200 kg dyr pr ha.

Arealerne er inddelt i store folde. I forsommeren roteres kvæg og heste mellem foldene, hvor de går i ca. 2-3 dage, før de flyttes til ny fold. På nogle folde i de lave områder, hvor der findes en del orkideer, undgås græsning i perioder. I februar åbnes der op, så dyrene græsser på alle arealerne i et par måneder. Dyrene sikres ly og læ, samt skygge med flytbare rundbuehaller. De højdrægtige køer tages hjem til bedriften på foldarealet med løsdriftstald, for at sikre opsyn, når de skal kælv og nemmere håndtering af kalve. Køerne insemineres og scannes for drægtighed, før de kommer tilbage på naturarealet.

Geder

På ejendommen går der også en mindre flok geder på et bakket areal, hvor en del tidligere har været granplantage. Gederne tager gyvel og brombær og har fungeret som kratryddere. Indtil videre har bakken kun været græsset af gederne, men nu er der ved at være åbnet så godt op, at de andre dyr kan græsse der. På bakken er der et mindre areal, som aldrig har været dyrket og som har en utrolig høj artsrigdom.

Gederne flyttes væk fra bedriften om vinteren til andre arealer, hvor der er behov for kratrydning.

I besætningen er der kælvninger løbende i november til april og der bruges 'MoonCyst' bolus i alle avlskøerne med aktivitetsmåling og brunstobservation. Målet er at sænke kælvningsintervallet, så der fødes 1,3 kalve pr ko pr år, hvor køerne insemineres ca. 40 dage efter kælvning.

Ejer køber 'nødfoder' ind, og dyrene får wrapballer efter behov om vinteren. Da antallet af kvæg i besætningen er blevet halveret, er behovet for supplerende foder om vinteren meget lavt i 2023.

Kødet afsættes privat eller via DC (kun de gamle køer).

Arbejdstidsforbrug: Bruger meget tid med buskrydderen på at klippe under hegnet, samt til opsyn, men dog mindre nu hvor arealerne i højere grad er sammenhængende. Vil gerne have flexjobber til at gøre det fremadrettet, da tiden er knap.

Sammenligning af økonomi

Der er hentet tal fra regnskabsåret 2021, samt 2023 til sammenligning. Da der er foretaget en del indkøb og salg af dyr til levebrug pga. et skift af kvægrace, så er indtægterne beregnet ud fra et tænkt scenarie, hvor besætningsstørrelsen er fastsat ud fra statusudskriften for de pågældende år, hvor ungdyr afsættes til slagting i en alder af 1-2 år. I beregningen har ungdyr og udsætterkøer til slagt en skønnet vægt og slagteprocent (kvier 550 kg, tyre 650 kg, køer 750 kg, slagteprocent: 55). Der regnes med en udskiftningsprocent på 20, med egne kvier som indgår som erstatning for udsætterkøer. Der har været en væsentlig forskel i afregningsprisen for oksekød mellem de 2 år. For at udligne denne effekt er der regnet med en gennemsnitspris af 2021 og 2023. Der er regnet slagtepræmier, kopræmier og tilskudskroner ind med satser for de pågældende år. Stykomkostninger, kapacitetsomkostninger, afskrivninger og finansieringsomkostninger er hentet fra regnskaberne.

I tabel 1 er de økonomiske resultater vist for de to år. Antallet af dyr er næsten halveret fra knap 30 til 17 årskøer, men antallet af hektar er kun reduceret med 20 %. Der er forventeligt lavere indtægt og stykomkostninger i 2023 sammenlignet med 2021, men også lavere kapacitetsomkostninger. Resultatet af den primære drift er 108.000 og 65.000 kr i hhv. 2021 og 2023. Dette tal er imidlertid uden at indregne hektarstøtte og plejegræstilsagn. Beregnet pr årsko er resultatet af den primære drift hhv. 3.650 og 3.945 kr pr årsko og således en smule højere i 2023-scenariet med lavt dyretryk. Da afskrivninger og finansielle omkostninger er stort set ens for de 2 scenarier- dog en anelse højere i 2023, ender resultatet med at blive negativt i 2023 (-2.575 kr pr årsko) og med et ganske lille overskud i 2021 (223 kr pr årsko). Dette er, som nævnt ovenfor, før hektarstøtte og plejegræstilsagn er regnet med. Normalt ville beløbene indgå som indtægt eller under kapacitetsomkostningerne, men er med separat i denne opstilling for at synliggøre betydningen af støtten.

I og med at dyretrykket er lavere i 2023 og at der kun er sket en relativt lille reduktion i jordarealet i forhold til antal årskøer, er støtten i 2021 og 2023 hhv. 7.434 og 9.736 kr. pr årsko. Det samlede resultat inklusiv støtte er dermed 226.000 i 2021 og 119.000 kr i 2023. Det svarer til 7.657 og 7.160 kr pr årsko i hhv. 2021 og 2023. Der er således kun sket et fald på 500 kr, når resultatet regnes ud pr. årsko. Der er ikke regnet aflønning af ejer og skat ind i kalkulen.

Table 1. Beregning af de økonomiske forhold og resultater for en bedrift med naturpleje med kvæg, der har praktiseret et højt dyretryk (2021) og et lavt dyretryk (2023).

				2021				2023
Antal årskøer				29,5				16,6
Antal ha				105				85
Indtægter	kg slagtet	antal	kr pr	Kr	kg slagtet	antal	kr pr	kr
Salg af ungdyr	333	25	28,75	241.299	333	14	28,75	130.928
Salg af voksne dyr >30 mdr	413	6	22,76	56.331	413	3	22,76	31.921
Slagtepræmie		20	1.077	21.711		11	996	10.839
Kopræmie (kun 2023)			0			17	145	2.463
Bruttoindtægt				319.341				173.687
Omkostninger								
Foder				21.590				5.286
Diverse omkostninger vedr. husdyr				30.567				18.435
Rådgivning				25.290				8.911
Stykomkostninger				77.447				32.632
DB1 (eller bruttoudbytte)				241.894				141.055
<i>DB1 pr årsko</i>				<i>8.200</i>				<i>8.497</i>
Kapacitetsomkostninger ¹⁾				134.217				75.566
RESULTAT af primær drift (før afskrivninger, finansiering, egen løn og skat)				107.677				65.489
<i>...pr årsko</i>				<i>3.650</i>				<i>3.945</i>
Afskrivninger og finansielle omkostninger				101.105				108.240
Resultat før støtte				6.572				-42.751
<i>Resultat før støtte pr årsko</i>				<i>223</i>				<i>-2.575</i>
Støtte								
Grundbetaling, grøn støtte	64		2.125	136.852	37	1.999		74.116
Plejepræstilsagn	41		2.600	107.744	37	2.600		96.408
Sum af støtte				219.305				161.613
Resultat med støtte				225.877				118.862
<i>...pr årsko</i>				<i>7.657</i>				<i>7.160</i>

1) fx ekstern løn, produktionsomkostninger (brændstof, traktor, vægtafgift, forsikringer, udgifter jordleje, elforbrug, ejendomsskat, forsikringer, vedligeholdelse), samt administrationsomkostninger (EDB, vedligeholdelse af inventar, telefon, gebyrer, kontingenter, regnskabsmæssig assistance, regnskabsprogram, diverse omkostning incl. kurser, fagmøder)

Konklusion

Dette er blot én enkelt beregning, men resultatet stemmer godt overens med de teoretiske betragtninger om at en mere naturnær græsning med et lavere dyretryk pr ha, reducerer indtægten, men også udgifterne til at have dyrene fx ved at dyrene går ude hele vinteren og ikke kræver store mængder konserveret foder. Dog kan der stadig være en stor økonomisk belastning i form af afskrivninger og finansielle omkostninger til fx en stald, hvor udnyttelsesgraden bliver mindre og der vil være færre dyr at fordele omkostningerne på. Det bliver antallet af hektar og dermed hektar- og plejegræsstøtten, som bliver det største bærende element i økonomien, når dyretrykket- og dermed afsætningsmængden, reduceres.

Dette notat er udarbejdet som en del af projektet "Den gode afgræsningsplan- sådan fremmes biodiversiteten på naturarealer", som er støttet af Kvægafgiftsfonden